

Monumentnummer*: 532263

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 28 augustus 2015
Kadaster deel/nr 82814/81

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Utrecht Utrecht Utrecht

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Utrecht	F			2975
Utrecht	F			1329
Utrecht	F			2597
Utrecht	F			1196
Utrecht	F			2360
Utrecht	F			690
Utrecht	F			1330
Utrecht	F			2599
Utrecht	F			2598

*Omschrijving***

Cluster 28. Fortaanleg met aardwerken en hoofdwal.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

FORTAANLEG MET AARDWERKEN EN HOOFDWAL, NATTE GRACHT EN BUITENOEVERS, MET (OMLEIDINGS- EN ONDERHOUDS)WEGEN EN MET DE OORSPRONKELIJK DOOR GRENSPALEN AANGEDUIDE ZONE als fundamentele onderdelen van de defensiewerken van het Fort aan de Klop. Het Fort aan de Klop is een van de oudste tot de Nieuwe Hollandse Waterlinie behorende forten. Het Fort aan de Klop en vergelijkbare werken werden gewoonlijk geconstrueerd op basis van vooraf aangebrachte aardlichamen, die als een fundering fungeerden en wegzakken in (een natte en slappe) bodem moesten voorkomen. Bij de bouw van

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

de werken is, behalve dit gewoonlijk tactisch 'voorgevormde' aardlichaam - dat op zichzelf reeds een weerbare rol vervulde of kon vervullen - ook nog een specifieke aanleg gerealiseerd. De aanleg was bedoeld om de defensieve kracht te vergroten, de veiligheid van de bezetting te waarborgen en intern en extern transport en verkeer te vergemakkelijken. Zo ontstonden er onder meer aarden dekkingen voor verschillende bouwwerken, om ze minder kwetsbaar te maken voor inslagen van vijandelijk vuur, aarden wallen die bebouwing en open terreinen dekten en de contouren bepaalden, gedekte toegangen, bestrate paden en appelpaatsen. De aardwerken zijn in sterk van elkaar verschillende grondplannen aangelegd, vaak met een of meer bastions, die eveneens in vorm konden verschillen. Rond het aardlichaam kwam - indien mogelijk - een natte gracht te liggen. Over de gracht lag gewoonlijk een (deels opneembare) brug - verschillende typen komen voor - maar soms bestond een vaste oeververbinding, bijvoorbeeld in de vorm van een dam. Het zijn elementen die deel (kunnen) uitmaken van het wegensysteem. Langs de buitenzijde van de grachten lag vaak een weg of pad - eventueel in de vorm van een gedekte weg of enveloppe aangelegd, maar soms gelijk met, of zelfs hoger dan maaiveldniveau gelegen. Deze wegen of paden konden verschillende functies hebben, uiteenlopend van openbare weg tot onderhoudspad, en van militaire gedekte weg tot exclusieve toegangsweg naar het fort. Buiten de natte gracht bevindt zich bovendien vaak een (van oudsher en soms nog ten dele) met grenspalen (limietpalen) als zodanig aangemerkte zone waarover het Ministerie van Oorlog de zeggenschap had, de zogenoemde Militaire Landsgrond. Het Fort aan de Klop wijkt niet principieel af van dit algemene beeld; een relatief zeldzaam element is echter de kleine bomvrije toren, centraal op het werk. Bastions ontbreken hier, maar het in hoofdzaak vijfzijdige grondplan kent aan de westzijde wel een iets terugwijkend beloop van de hoofdwal, waardoor hier een zig-zaggende wal is ontstaan. Opmerkelijk is dat het fort niet in de as van de Klopvaart en de Klopdiijk is gesitueerd, maar iets westelijk ervan.

Omschrijving

FORTAANLEG MET AARDWERKEN EN HOOFDWAL, NATTE GRACHT EN BUITENOEVERS, MET (OMLEIDINGS- EN ONDERHOUDS)WEGEN EN MET DE OORSPRONKELIJK DOOR GRENSPALEN AANGEDUIDE ZONE als basiselementen en contouren van het verdedigingswerk Fort aan de Klop en in oorsprong daterend van 1819-1821. Het in zijn huidige vorm in hoofdzaak uit de eerste helft van de 19e eeuw daterende fort heeft een ruwweg vijfzijdig grondplan, dat geheel door een gracht is omgeven. Aan de westzijde knikt de wal iets naar binnen terug, waardoor deze een zigzagbeloop kent; het grondplan kent zo vier stompe hoeken en twee (vrijwel) haakse hoeken, als mede een zeer stompe 'inwaartse hoek' aan de westzijde. Langs de randen van het fortlichaam is een aarden hoofdwal aangelegd waarin zich mogelijk resten of sporen van geschutemplacements bevinden. De gracht van het Fort aan de Klop is nog compleet aanwezig; buiten de gracht maakt onder meer de Groeneweg - nu de 1e Polderweg (noord- en oostzijde) - als toegangs- en onderhoudsweg deel uit van de aanleg. De entree tot het fort, met brug en verbinding naar de Klopvaart / Klopdiijk en de Vechtdiijk, bevindt zich aan de oostzijde, maar deze verbinding (vrijwel geheel) en de Vechtdiijk (geheel) valt buiten de aanleg. De begrenzing van de aanleg valt samen met die van het (eertijds) met grenspalen aangeduide gebied. Deze oorspronkelijk met grenspalen als zodanig aangemerkte zone - de Militaire Landsgrond - waarover het Ministerie van Oorlog zeggenschap had, vormt het uitgangspunt van de bij dit document behorende begrenzingskaart en omvat daarom ook de ten zuidoosten van het fort aan de Vechtdiijk gelegen gronden waarop zich onder meer een loods / barak H en de fortwachterswoning, bevinden.

Waardering

De FORTAANLEG MET AARDWERKEN EN HOOFDWAL, NATTE GRACHT EN BUITENOEVERS, MET (OMLEIDINGS- EN ONDERHOUDS)WEGEN EN MET DE OORSPRONKELIJK DOOR GRENSPALEN AANGEDUIDE ZONE van het Fort aan de Klop is van algemeen belang vanwege:

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende meer dan 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op:

- het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw),
- de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de eeuw).

Het onderdeel is een voorbeeld van een aarden aanleg met gracht, omleidingsweg en door middel van grenspalen aangeduide militaire zone, hoofdzakelijk uit de periode 1819-1821.

* Ensemblewaarde en situationele waarden door de ligging binnen het systeem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie in het algemeen en door de herkenbare relatie met de Klopvaart en de Klopdiijk in het bijzonder.

* Het onderdeel is representatief omdat het een goed voorbeeld is van de aanleg van een fort dat diende als onderdeel van de verdediging van een acces, een sluis en een inundatiekanaal.

* Het onderdeel is tamelijk goed bewaard omdat het grondplan, de gracht en het onderhoudspad vrijwel compleet bewaard zijn gebleven.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Omwalling

Functie

Aardwerk